

Atentát na Heydricha – pohled z Londýna

Přípravy a důsledky 27. května 1942 v denících Eduarda Táborského

PAVEL ŽÁČEK

Jedněmi z nejdůležitějších archivních pramenů k dějinám zahraničního odboje za druhé světové války zůstávají osobní deníky představitelů československého exilu. Některé z nich byly již publikovány, ať již v originální podobě¹ anebo v autorském zpracování², jiné na své vydání teprve čekají. Osobní tajemník prezidenta republiky z válečných let Eduard Táborský³ publikoval pouze část svých deníkových zápisů, nejprve z období od 5. října 1938 do 30. prosince 1939⁴, posléze s odstupem několika desítek let další, z období 1. ledna až 7. srpna 1940.⁵ Ve sbírce uložené v Hoover Institution Archives se nachází rozsáhlý strojopis (642 s.) zbylé části deníkových záznamů, resp. jejich poválečného zpracování, nazvaný *Pravda zvítězila, III. díl*.⁶

Eduard Táborský využíval své záznamy při zpracování řady odborných studií⁷ a knih.⁸ Z neznámého důvodu však originální rukopisné zápisy deníkového

charakteru z období války *po překlepání* do strojopisné podoby zničil.⁹ V archivní sbírce E. Táborského jsou uloženy rukou psané originální deníky v:

1) tmavě fialovém obalu, vedené od 17. května do 13. července 1945 (úvodních 142 stran vytrženo),
2) světle hnědém obalu, označeny jako

- 1 Srov. ČECHUROVÁ, Jana – KUKLÍK, Jan – ČECHURA, Jaroslav – NĚMEČEK, Jan: *Válečné deníky Jana Opočenského*. Karolinum, Praha 2001.
- 2 Např. FIRT, Julius: *Záznamy*. Index, Köln 1985, s. 45–113.
- 3 Eduard Táborský (18. 3. 1910 Praha – 12. 11. 1996 Austin), úředník Ministerstva zahraničních věcí, osobní tajemník ministra zahraničních věcí Kamila Krofty, v letech 1939–1945 osobní tajemník prezidenta Edvarda Beneše, 1945–1948 velvyslanec ve Stockholmu, hostující profesor ve Švédsku i v USA, naposledy profesor politikologie na University of Texas. Nositel Řádu Tomáše G. Masaryka.
- 4 TÁBORSKÝ, Eduard: *Pravda zvítězila. Deník druhého zahraničního odboje. Díl 1*. Družstevní práce, Praha 1947; týž: *Prezidentův sekretář vypovídá. Deník druhého zahraničního odboje. Díl 1*. Konfrontace, Zürich 1978.
- 5 TÁBORSKÝ, Eduard: *Prezidentův sekretář vypovídá. Deník druhého zahraničního odboje. Díl 2*. Konfrontace, Zürich 1983. Podle vyjádření E. Táborského připravila Družstevní práce v roce 1948 ještě obtahy 2. dílu; na přelomu 70. a 80. let chtěla Konfrontace vydat celý rukopis v pěti dílech, z finančních důvodů však nevyšla ani větší část 2. dílu (1940–1941) a celý 3. díl (1942–1945); v polovině 90. let mělo deníky vydat nakladatelství Melantrich. *Archiv autora*, dopisy E. Táborského z 6. 3. 1996 a července 1996.
- 6 Srov. *Hoover Institution Archives Stanford* (dále jen HIA), Collection Edward Taborsky, box 2. Vlastnoruční Táborského poznámka na titulní straně strojopisu uváděla: *This is Táborský's wartime diary covering period from Jan 1, 1942 to May 16, 1945*.
- 7 Srov. např. Beneš and the Soviets. In: *Foreign Affairs*, 1949, č. 2, s. 302–314; A Polish-Czechoslovak Confederation. A Story of the first soviet veto. In: *Journal of Central European Affairs*, 1950, č. 4; Beneš and Stalin – Moscow, 1943 and 1945. In: *Journal of Central European Affairs*, 1953, č. 2, s. 154–181; Benešovy moskevské cesty. *Svědectví*, 1957, č. 3–4, s. 193–214; Beneš a náš osud. *Svědectví*, 1978, č. 57, s. 17–68; President Edvard Beneš and the Czechoslovak Crises of 1938 and 1948. In: STONE, Norman – STROUHAL, Eduard (eds.): *Czechoslovakia: Crossroads and Crises 1918–88*. MacMillan, London 1989.
- 8 TÁBORSKÝ, Eduard: *President Edvard Beneš. Between East and West 1938–1948*. Hoover Institution Press, Stanford 1981; týž: *Prezident Beneš mezi Západem a Východem*. Mladá fronta, Praha 1993.
- 9 *Archiv autora*, dopis E. Táborského z 6. 3. 1996.

Prezident ČSR dr. Edvard Beneš s osobním tajemníkem dr. Eduardem Táborským v pracovně svého letního sídla ve Velké Británii Foto: ČTK

Švédský deník I., vedené od 1. října 1945 do 11. července 1947,

3) tmavě fialovém obalu, vedené od 21. února 1948 do 9. srpna 1948 (některé strany vytrženy).¹⁰

Do těchto deníků si E. Táborský vpisoval své poznámky nepravidelně, přičemž mezi jednotlivými záznamy ponechával poměrně rozsáhlá volná místa, s největší pravděpodobností proto, aby je později mohl doplnit různými dalšími vpisky a citáty z dokumentů.

Samotný prof. E. Táborský na přímý dotaz uvedl, že jeho původní válečné deníky byly psány v podobných sešitech jako poválečné *více méně nahodilé záznamy* z jeho diplomatické mise ve Stockholmu. Na jednu stranu tvrdil, že pasáže z dokumentů do svého dení-

ku zaznamenával hned, jak se mu dostávaly v Londýně do rukou, na stranu druhou uváděl, že při přepisování vynechával *ostřejší kritiky některých osob*¹¹ (i s ohledem na politickou situaci v letech 1945–48), případně popis válečných událostí. *Původní sešity jsem zničil nedlouho potom, co jsem dokončil jejich přepis, což už bylo v Americe.* V závěru korespondence se ještě jednou vrátil k důvodům svých autocenzurních zásahů: *Jedním z hlavních důvodů byl ohled na to, abych se publikováním nedotkl nespravedlivě některých lidí, zejména kritikou jejich chování za protektorátu. I tak vznikly problémy po vydání 1. dílu a řada lidí, o nichž jsem v deníku ponechal nedobrou záznam, si najala proti mně advokáta. Nebýt komunistického puče, byla by patrně věc skončila u soudu.*¹²

Z deníku Eduarda Táborského je vybráno osmačtyřicet záznamů o jednotlivých dnech z období 10. ledna až 2. prosince 1942 (z toho jedenáct úplných), které se vztahují převážně k informacím z radiotelegrafického spojení operační skupiny SILVER A, případně dalším informačním zdrojům II. odboru Ministerstva národní obrany (MNO) v Londýně, spolupráci s domácím odbojem, bombardování Škody Plzeň, atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, jeho mediální ozvěně a drastickým důsledkům. Záznamy byly autorem pořízeny buď v prezidentově venkovském sídle (Aston Abbots), anebo v sídlech Kanceláře prezidenta republiky v Londýně či ve Wingrave.

10 Srov. HIA, Collection Edward Taborsky, box 2.

11 Srov. TÁBORSKÝ, Eduard: *Pravda zvítězila*, s. 8.

12 *Archiv autora*, dopis E. Táborského z července 1996.

DOKUMENT č. 1

1942, 10. ledna – 2. prosince. Výběr z deníkových záznamů Eduarda Táborského

V Aston Abbots 10. ledna 1942

Plukovník Moravec¹³ přišel se zprávou, že posel, kterého jsme poslali domů s presidentovým vzkazem¹⁴, vše v pořádku odevzdal. Potvrzují také, že materiál, který jsme jim dali shodit, dopadl v pořádku a že zahájí vysílání.¹⁵

Akce se tedy plně zdařila a naše spojení s domovem, které v poslední době bylo silně rozrušeno, je zase náležitě obnoveno.¹⁶

[...]

V Aston Abbots 27. ledna 1942

Došly pěkné zprávy ze Slovenska. [...] Jsou též zprávy, že má Heydrich¹⁷ na čas odejít z Čech, aby se postaral o udržení klidu v týlu východní fronty.¹⁸

[...]

V Aston Abbots 7. února 1942

Naši zpravodajové to mají nyní u nás hodně těžké. Stěžují si, jak nebezpečné je pro ně i cestovat, neboť kontrola vlaků i hotelů je teď velmi přísná. Lidé jsou hodně ustrašení a bojí se pomáhat. Tak např. se tři lidé, jejichž adresy jsme jim udali a na něž se měli obrátit, zapřísahali, že o věci nic nevědí, ačkoli jim naši zpravodajové správně oznámili všechna příslušná hesla.

Ve své zprávě hlásí, jak strašná nenávisť je doma proti Němcům, mezi nimiž se už vůbec nerozlišuje. A jak netrpělivě a se zatfatými pěstmi se čeká na okamžik odvety. Opatrnost je ovšem od příchodu Heydrichova¹⁹ veliká a lidé se straní většinou jakýchkoli akcí, diskusí, ba styku vůbec. Nařízená sbírka prádla měla u nás kvantitativní úspěch,

- 13 Plk. gšt. František Moravec (1895–1966), přednosta II. odboru MNO. Srov. MORAVEC, František: *Špión, jemuž nevěřili*. Rozmluvy, Praha 1990; JELÍNEK, Zdeněk: Co je vděčnost... *Studentské listy*, 1990, č. 17–19; ŠOLC, Jiří: *Ve službách prezidenta. Generál František Moravec ve světle archivních dokumentů*. Vyšehrad, Praha 1994.
- 14 Text prezidentova vzkazu dopravila do vlasti operační skupina SILVER A („Silverparty“), která byla v noci z 28. na 29. 12. 1941 shozena u Senic nedaleko Poděbrad. Dokument je publikován in ŠOLC, Jiří (ed.): *Edvard Beneš. Vzkyzy do vlasti. Směrnice a pokyny československému domácímu odboji za druhé světové války*. Historický ústav Armády ČR, Praha 1996, s. 120–122; NĚMEČEK, Jan: Libuše volá Londýn II. (Radiodepeše vyměněné mezi vysílačkou LIBUŠÍ a Londýnem 16. dubna – 5. srpna 1942). In: *Východočeský sborník historický*, 1994, č. 4, s. 213–215. Zároveň byly v Protektorátu vysazeny operační skupiny SILVER B a ANTHROPOID, jehož příslušníci rt. Josef Gabčík a rt. Jan Kubiš dostali úkol vykonat atentát na Reinharda Heydricha.
- 15 Informace přednosta II. odboru MNO nebyla přesná, zdaleka ještě nebylo známo, zda bylo dosaženo spojení s domácím odbojem. Vojenská rádiová ústředna sice ve dnech 9. a 10. 1. 1942 zachytila hlášení radiotelegrafisty svob. Jiřího Potůčka (SILVER A), nicméně ještě ani nebylo dosaženo oboustranného spojení; to se podařilo navázat až v noci z 15. na 16. 1. 1942. JELÍNEK, Zdeněk: *Operace Silver A* (II. rozšířené vydání). Scriptorium, Praha 2010, s. 48; NĚMEČEK, Jan: Libuše volá Londýn I. (Radiodepeše vyměněné mezi vysílačkou LIBUŠÍ a Londýnem 9. 1. – 15. 4. 1942). In: *Východočeský sborník historický*, 1993, č. 3, s. 302.
- 16 Rádiové spojení domácího a zahraničního odboje bylo ztraceno 4. 10. 1941, kdy řídící úřadovna Gestapa v Praze zlikvidovala poslední radiostanici Ústředního vedení odboje domácího (ÚVOD). JELÍNEK, Zdeněk: *Operace Silver A*, s. 29, 49; ČERMÁK, Vilém: *Muž proti okupaci. Portrét štábního kapitána Václava Morávka*. NAVA, Plzeň 2007, s. 141.
- 17 Zastupující říšský protektor v Čechách a na Moravě, šéf Hlavního úřadu říšské bezpečnosti (RSHA) SS-Obergruppenführer a generál policie Reinhard Tristan Eugen Heydrich (1903–1942). Srov. WHITING, Charles: *Heydrich. Sluha smrti*. Jota, Brno 2002; ČVANČARA, Jaroslav: *Heydrich*. Gallery, Praha 2011; HUSSON, Edouard: *Heydrich. Konečné řešení židovské otázky*. Domino, Ostrava 2009; GERWARTH, Robert: *Hitler's Hangman. The life of Heydrich*. Yale University Press, Yale 2011.
- 18 Tento deníkový záznam vznikl na podkladě informace II. odboru MNO Zpráva z Berlína z 26. ledna 1942 (Heydrichs neueste Rolle) tohoto znění: *Heydrich, der Gestapo-Chef und interimistische Statthalter von Böhmen und Mähren, war vorige Woche zu eingehender Berichterstattung im Führer-Hauptquartier. Darnach soll er seine Stellung in Prag, mindestens für einige Zeit, verlassen, um die Aufgabe einer Aufrechterhaltung von Ruhe und Ordnung im Rücken der kämpfenden Ostfront zu übernehmen*. HIA, Collection Edward Taborsky, box 9, folder Reports from Germany 1942.
- 19 K politice R. Heydricha po převzetí „záležitosti říšského protektora v Čechách a na Moravě“ 21. 9. 1941 srov. LINHARTOVÁ, Lenka – MĚŠTÁNKOVÁ, Vlasta – MILOTOVÁ, Jaroslava (eds.): *Heydrichova okupační politika v dokumentech*. ČSPB, Praha 1987; KÁRNÝ, Miroslav – MILOTOVÁ, Jaroslava – KÁRNÁ, Margita (eds.): *Protektorátní politika Reinharda Heydricha*. Tisková, ediční a propagační služba, Praha 1991; SLÁDEK, Oldřich: *První stanné právo (28. září 1941 – 20. ledna 1942)*. ČSPB, Praha 1986; KUKÁNOVÁ, Zlatuše: Seznam osob popravených za prvního stanného práva v Praze ve dnech 28. září až 28. listopadu 1941. In: *Pražský sborník historický XVIII.*, 1985, s. 98–125.

i když se dávaly jen nejhorší hadry. Lidé se totiž báli domovních prohlídek, neboť mají leccos ukryto, a proto si raději vykupovali klid nějakým tím hadrem. Je také už i u nás pozorovat, jak ruská fronta odčerpává Němcům lidi. Na vojnu jsou povoláváni všichni Němci z protektorátu, kteří jsou schopni služby, ba posílají na frontu i německé četnictvo a německé železničáře. Jenom gestapo zůstává a jeho počet se dokonce zvětšuje.²⁰

[...]

V Aston Abbots 7. března 1942

[...] Z domova nám hlásí, že už navázali spojení se skupinou č. II, jejíž všichni členové jsou v pořádku. Se skupinou č. I navázali spojení v nejbližších dnech.²¹ Také se už dostali do spojení se skupinou osob, které spolupracují přímo s ústředím.²² A žádají nás, abychom jako doklad o jejich poslání vysílali v dnešním večerním vysílání větu: *Svět dobře ví, co jsou německé koncentrační tábory a zejména co je tábor Mauthausen a Osvětim v Katovic, kde úpí a také již byla umučena řada českých lidí. Za tyto ukrutnosti je odpověden Hitler a jeho společníci.*²³

Ihned jsme to dali do rozhlasu a dnes večer už to měli potvrzeno. Doufejme, že spolupráce, které dosáhli, se dobře rozvine a udrží. Máme z toho velkou radost, neboť v poslední době spojení s našimi odbojovými organizacemi doma značně vážlo.

[...]

V Aston Abbots 18. března 1942

[...] Heslo, které jsme podle přání z domova vysílali v sobotu 7. března, splnilo své poslání. Jak nám hlásí z domova, bylo na jeho podkladě navázáno spojení, o němž šlo, a tak zjednána spolupráce s další tajnou vysílačkou. Dobře se to nyní formuje. Jen abychom to nezakřikli. Skupina plukovníka Moravce dělá opravdu znamenitou práci.²⁴

[...]

V Aston Abbots 28. března 1942

[...] Z domova nás znovu varují, abychom Angličany přiměli k bombardování našich zbrojařských podniků. *Každý náš člověk čeká jen na pomoc shůry, tj. letecké bombardování, jež bude signálem a jedinečnou příležitostí k výlevům citu a spontánnímu ničení všeho, co pod zraky slídilů lze za dosavadních okolností zkazit toliko pod hromadnými tresty smrti. Stálé otálení s bombardováním přivádí lid k zuřivosti, beznaděži a nedomyšleným kritikám.*²⁵

Jak je vidět, nepotřebují naši žádné plamenné výzvy, nýbrž konkrétní spolupráci a pomoc. Bohužel mají Britové svůj program – a dokud do něho nepřijde v pořadí bombardování u nás, dotud se nedá nic dělat, kdybychom je o to prosili na kolenou. Musíte mít, drazí přátelé doma, ještě chvilku strpení. Ještě zde přece jenom nejsou ani ve vzduchu tak silní, aby mohli tlouci všechno. A pochopíte, že prvenství vyhradili přeci jenom říši.

[...]

V Aston Abbots 2. dubna 1942

V minulém týdnu došla z domova řada zpráv. Některé z nich jsou už odpovědi na dotazy, které poslal prezident domů ve svém vzkazu z 12. března.²⁶ Shrnuli jsme je do celkového přehledu, který vyšel na plných 23 strojových stránkách.²⁷ Poskytují dobrý výhled do dnešního myšlení našich lidí doma. Poznávám si z ní alespoň těchto několik úryvků: [...] Znovu nám také potvrzují z domova rostoucí hroznou nenávisť proti Němcům:

Nálada proti Němcům je tak nesmiřitelná, že všichni volají jen po tom, aby byli vybiti i se ženami i dětmi. I rozvázní lidé říkají, že Bartolomějská noc bude „sněhurka a sedm trpaslíků“ proti tomu, co bude, až začne vyúčtování s Němci.

Mají své výhrady k našemu vyzývání k sabotážím. O sabotážích se hovoří, říkají, z londýnského rozhlasu často velmi zbytečně, masovou sabotáž a masovou pasivní resistenci není prostě možno masově organisovat ať zevnitř, anebo zvenčí. Masová resistance, jako byl např. bojkot českých novin – v prvních dnech měla úspěch až 90 procentní²⁸ –

20 Srov. depeši z 3. a 6. 2. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn I.*, s. 303–304.

21 Míněny jsou operační skupiny ANTHROPOID (skupina č. II) a SILVER B (skupina č. I), s níž se ovšem spojení nepodařilo navázat. Srov. NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn I.*, s. 308–309; BŘEČKA, Jan: *Silver B neodpovídá. Historie čs. paraskupiny z Velké Británie v letech 2. světové války. Spolek přátel československého opevnění, Brno 2004*, s. 54–60.

22 V depeši byli konkrétně uvedeni škpt. Václav Morávek (OTA) a plk. Josef Churavý (VLK). Srov. ČERMÁK, Vilém: *Muž proti okupaci*, s. 167–170.

23 Srov. depeši z 5. 3. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn I.*, s. 309.

24 K objektivnějšímu pohledu na činnost II. odboru MNO srov. KOKOŠKA, Stanislav: *Rok 1942 v čs. vojenském zpravodajství*. In: *Rok 1942 v českém odboji. Sborník příspěvků z vědecké konference*. ČSBS, Praha 1999, s. 25–28.

25 Srov. depeši z 26. 3. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn I.*, s. 315.

26 Srov. ŠOLC, Jiří (ed.): *Edvard Beneš. Vzkazy do vlasti*, s. 122–124.

27 Tento přehled není k dispozici.

28 Nejrozsáhlejší bojkot protektorátního tisku z popudu londýnského rozhlasu proběhl mezi 14. a 21. 9. 1941, kdy jeho prodej poklesl o 50–70 %.

způsobila nakonec mnoho škod. Tento bojkot a hrozba sabotáží všeobecnou byla také bezprostřední záminkou k výjimečnému stavu, k instalaci Heydrichově a ke všemu, co následovalo. [...]

V Londýně 17. dubna 1942

Máme hlášení od další zpravodajské skupiny, která odsud byla vypravena k nám. Byla vysazena v prostoru Telče na Moravě.²⁹ Speciální stanici zakopali a pokusí se ji odnést ještě tento týden. Druhou část materiálu však nenašli a bojí se, že spadla do vesnice a je ztracena.

Z Prahy odešla také zpráva o Háchovi.³⁰ Nelze už od něho prý nic očekávat. Je už naprostý pesimista ve všem, nemá vůli, není už ani schopen si nic zapamatovat a k ničemu se neodhodlá. [...]

V Londýně 23. dubna 1942

[...] Z Prahy přišla zpráva o dnešním stavu organizace podzemního hnutí.³¹ Vedle civilní organizace, s níž jsme ve spojení, je tam další silná složka, sokolská skupina Jindrova.³² Celá sokolská organizace je prý zase v práci, jenom starší vůdce nechali stranou, neboť na ně dává Gestapo příliš pozor.³³ Na Jindru jsou pak zapojeny další čtyři skupiny:

1. Svaz občanský v čele s generálem a odbočkami po venkově.
2. Svaz střeleckých obcí, velmi rozvinutý po venkově.
3. Skupina komunistická, která však vystupuje jinak samostatně.
4. Skupina kapitána Nema, v jejímž čele je bývalý úředník ministerstva zahraničních věcí.³⁴

Jindra sám žádá, abychom v půlnočním vysílání z Londýna dne 30. dubna vyslali větu: *V novém světě nová krásná zem. Má prý to být vzpruha pro jeho spolupracovníky.*³⁵ [...]

V Londýně 24. dubna 1942

Prezident poslal včera domů zprávu o situaci. Svěřil se našim doma i se svou nadějí, že nacistický režim nepřezije příštího roku. A varoval znovu před postupem Háchovým: *Čím více se bude pád jejich /tj. Němců/ blížit, tím zde budeme ostřejší v propagandě a půjdeme také ostře na Hácha a celý režim. Přejde chvíle, kdy i my i národ se od celé dnešní jejich politiky [v] zájmu politické morálky v příští republice a v zájmu jednoty národa po válce musí distancovat. Z týchž důvodů všecko obojetnictví bude musit v osvobozeném státě padnout do politického propadliště.*³⁶

V Aston Abbots 26. dubna 1942

[...] Z Prahy nám hlásí, že jejich přípravná opatření pro plzeňskou akci jsou poněkud ztěžována honbou, kterou právě Němci provádějí na generála Girauda, uprchlého ze zajateckého tábora.³⁷ Ale slibují, že opatření ta budou nicmé-

BRANDES, Detlef: *Češi pod německým protektorátem. Okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945*. Prostor, Praha 1999, s. 243; PASÁK, Tomáš: *Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v českých zemích z let 1939-1945*. Univerzita Karlova, Praha 1980, s. 62.

29 Šlo o operační skupinu OUT DISTANCE, vysazenou v noci z 27. na 28. 3. 1942 (společně se skupinou ZINC) u Ořechova poblíž Telče, která se napojila na síť SILVER A. Srov. JELÍNEK, Zdeněk - KOPEČNÝ, Petr: *Operace OUT DISTANCE*. In: *Pražský sborník historický XXI.*, 1988, s. 20-23; ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů. Českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Merkur, Praha 1991, s. 78; depeši z 26. 3. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn I.*, s. 320.

30 Státní prezident Emil Hácha (1872-1945); srov. TOMÁŠEK, Dušan - KVAČEK, Robert: *Causa Emil Hácha*. Themis, Praha 1995, s. 150-162.

31 Srov. depeši z 21. 4. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn II.*, s. 219.

32 K sokolskému odboji, resp. Obci sokolské v odboji (OSVO), působící v čele s prof. Ladislavem Vaňkem (1906-1993) pod krycím jménem „Jindra“, srov. VANĚK, Ladislav: *Počátky sokolského odboje*. In: *Z počátků odboje 1938-1941*. Naše vojsko, Praha 1969, s. 249-264; JELÍNEK, Zdeněk: *Operace Silver A*, s. 67-71; KOKOŠKA, Stanislav: *K osudům vzkazu prezidenta Beneše do vlasti z 26. 11. 1941*. Výpověď Ladislava Vaňka na brněnském gestapu. *Historie a vojenství*, 1996, č. 5, s. 114-115; UHLÍŘ, Jan B.: *Sokolská odbojová organizace Jindra. Závěrečná zpráva gestapa*. *Soudobé dějiny*, 2001, č. 4, s. 791-811.

33 Srov. depeši z 23. 4. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn II.*, s. 221.

34 Tuto část deníkového záznamu musel E. Táborský doplnit - zřejmě z nějaké přehledné informace II. odboru MNO - až později, neboť informace o Národním obraném svazu (NOS), Svazu obcí střeleckých (SOS), II. ilegálním ústředním vedení KSČ a skupině Karla Nejedlého (kapitán NEMO), obsahovala až depeše z 25. 4. 1942. Srov. depeši z 25. 4. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn II.*, s. 223, 254-255; JELÍNEK, Zdeněk: *Operace Silver A*, s. 69.

35 Srov. depeši z 21. 4. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn II.*, s. 219.

36 Srov. ŠOLC, Jiří (ed.): *Edvard Beneš. Vzkazy do vlasti*, s. 125.

37 Srov. depeši z 24. 4. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn II.*, s. 222. Francouzskému generálovi Henrimu Giraudovi (1879-1949) se 17. 4. 1942 podařilo uprchnout ze zajateckého tábora Oflag IV A v saském Königsteinu, na což německé bezpečnostní orgány reagovaly zahájením rozsáhlé pátrací akce. Srov. GRANIER, Jacques: *Generál zmizel. Historie podivuhodného útěku (generála Henriho Girauda) ze 17. dubna 1942*. Vyšehrad, Praha 1976.

ně včas provedena. Jde o zapálení ohňů, jež by orientovaly britské letce při náletu na Škodovku. Právě minulé noci byl ten nálet proveden.³⁸ Doufejme tedy, že to vše bylo v pořádku.

V Londýně 30. dubna 1942

Je to směla! Jak nám hlásí naši zpravodajové, zase se ten nálet na Škodovku nevydařil. Takové přípravy – a nic z toho. Jako z udělání!! Výsledek se rovná nule, telegrafuj! Něco bylo zapáleno našimi lidmi, jinak nic. Ale za to zatklí Němci několik lidí pro podezření, že zapalovali ohně!

Naši žádají, aby se nálet opakoval. Hlásí, že dělnictvo čeká na první bombu, která dopadne na cíl, aby pak mohli sami dokončit dílo zkázy. Byli velmi zklamáni, že jim to ani tentokráte nevyšlo.³⁹ [...]

V Aston Abbots 5. května 1942

Britové prý byli zase nad Plzní. Doufejme, že tentokráte mířili lépe. Naši jim jistě zase příslušný prostor náležitě ohni vytýčili.⁴⁰ [...]

V Londýně 7. května 1942

Máme další zprávu o výsledcích náletu na Škodovku z 25. dubna. Orientační ohně prý byly zapáleny přesně na udaných místech. Přiletělo asi 5 letadel, která shodila asi 8 těžkých bomb, z nichž 5 padlo na seřadovací nádraží a zbytek nahodile. Nádraží bylo poškozeno, ale Škodovka sama nebyla dotčena. Přes nepříznivé počasí byly podle našich předpoklady pro stoprocentní úspěch. Skutečně také letouny létaly nad cílem, avšak bomby shodily na nádraží.⁴¹ Doporučují proto, aby vedoucí letoun měl posádku, která by znala dokonale cíl. Řada dělnických skupin ve Škodovce je zasvěcena a připravena zahájit ničení vnitřního zařízení, což se však při této akci nedalo provést. Ale budou-li nové nálety, provedou to znovu. Jenom žádají, aby byl nálet nejen avisován v našem vysílání v 18.30, ale potvrzen i ve 22.45, kdy je lepší slyšitelnost.

O včerejším náletu zatím nic. No uvidíme, co nám ještě sdělí. [...]

V Aston Abbots 10. května 1942

Už tu máme zprávu o posledním náletu na Škodovku. Čtyři bomby prý spadly mezi trať a rybníky u Koterova, jedna na Rokycany. Byl poškozen Holýšov a velké škody způsobeny v Zieglerově dolu u Nýřan.⁴²

Zase to tedy nevyšlo, jak jsme si to přáli. Směla se nám skutečně lepí na paty. Tak dobře je to vždy připraveno, naši lidé jsou v pohotovosti, dovedou letce k cíli – a stále to selhává. A jak nám hlásí, Němci už zesílili protiletceckou obranu o tři pancéřové vlaky.

[...]

Ve Wingrave 14. května 1942

[...] Z domova došla zpráva o směle, jež stihla jednu skupinu našich „skokanů“. Schovali si část materiálu v lese a část na poli. Druhý den to však na poli objevil čeledín a oznámil na policii. Vojsko ihned obsadilo celou oblast, a když si jedna skupina našich šla pro materiál, narazila na vojenskou hlídku. Došlo k přestřelce, při níž byl jeden četník zabit a pět vojáků těžce zraněno.⁴³

[...]

V Aston Abbots 18. května 1942

Z domova oznamují, že Sokolská obec, skrývající se dosud za jméno Jindra, bude napříště pro nás mít značku Osvo, kdežto Jindra zůstane pro sokolské revoluční zpravodajství. Osvo je prý po 28. září jedinou úplnou sítí odbojovou, jak ve směru vertikálním, tak horizontálním. Na Slovensku dokončí výstavbu sítě do 1. července. Oznamují, že spolupra-

38 K operaci CANONBURY, společnému projektu II. odboru MNO, Special Operations Executive (SOE) a Bomber Command, srov. JELÍNEK, Zdeněk – KOPEČNÝ, Petr: *Operace OUT DISTANCE*, s. 26–27; RAJLICH, Jiří: Pokusy britského letectva o zničení Škodových závodů v Plzni v letech 1940–1943. *Historie a vojenství*, 2004, č. 4, s. 27–29.

39 Srov. RAJLICH, Jiří: *Pokusy britského letectva o zničení Škodových závodů v Plzni v letech 1940–1943*, s. 29–30; depeši z 29. 4. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn II.*, s. 224–225.

40 Srov. RAJLICH, Jiří: *Pokusy britského letectva o zničení Škodových závodů v Plzni v letech 1940–1943*, s. 30–31.

41 Srov. depeši z 6. 5. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn II.*, s. 226.

42 Srov. RAJLICH, Jiří: *Pokusy britského letectva o zničení Škodových závodů v Plzni v letech 1940–1943*, s. 31; depeši z 9. 5. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn II.*, s. 227.

43 V noci z 27. na 28. 4. 1942 byly v blízkosti dvora Požáry, asi pět kilometrů severozápadně od Křivoklátu, vysazeny operační skupiny BIOSCOP, BIVOUAC a STEEL, které části svého materiálu ukryly přímo na místě seskoku; při pokusu o jeho vyzvednutí večer 30. 4. 1942 zůstal na místě po přestřelce mrtvý parašutista rt. Arnošt Mikš (ZINC) a stržm. František Ometák z četnické stanice na Křivoklátě. JELÍNEK, Zdeněk: Výsadek u Křivoklátu. In: *Práce muzea v Kolíně, V. Regionální muzeum Kolín, Kolín 1989*, s. 210–211 a 242–247; depeši z 26. 3. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn II.*, s. 225; nejpodrobněji ČERNÝ, René: *Bratři ve válce*. Jiří Červenka – Gelton, Nové Strašecí 2011.

cuji se zbytky všech ostatních odbojových skupin, i vojenské a komunistické. Mají styčné buňky ve všech úřadech a korporacích a dokonce prý i v četnictvu a policii.⁴⁴ [...]

Zapomněl jsem si zaznamenat, že prezident poslal do Prahy obsáhlou zprávu, nejdelší, jakou kdy až dosud domů poslal. Šla do Prahy ve třech dílech, první už 15. května, kterýmžto datem je též označena. Zabývá se nejen rozbohem dnešní naší situace vojenské, politické a diplomatické [...] je věnován podrobnému vylíčení situace uvnitř našeho hnutí a zachycuje i stručný presidentův názor na podstatné otázky nové organizace státu, které se nám postaví v den německého pádu.⁴⁵ [...]

Ve Wingrave 27. května 1942

Na Heydricha byl spáchán atentát! Krvavému katu se dostalo konečně z rukou českých vlastenců odplaty!

Jako ohromení jsme vyslechli po návratu z Londýna, kde měl prezident mimořádně obsáhlý návštěvní den, tu senační zprávu z pražského rozhlasu podepsanou K. H. Frankem⁴⁶: *Dnes byl v Praze spáchán atentát na zastupujícího říšského protektora SS Obergruppenführera Heydricha. Na dopadení pachatelů se vypisuje odměna deseti milionů korun. Kdo pachatele přechovává anebo jim poskytuje pomoc, nebo má vědomost o jejich osobě nebo o jejich pobytu a neoznámí to, bude zastřelen s celou svou rodinou.*⁴⁷

Je to jeden z nezapomenutelných okamžiků této války, jedna z těch chvil strhujícího vzrušení, jež dovede rázem vyrvat z mysli vše ostatní a prudce ji stáčí jen k jednomu jedinému: té ohromující zvěsti, hlásící celému světu, že tam, v Praze, v hlavním městě porobené vlasti, se zdvihla trestající ruka zmučeného českého národa, aby vykonala rozsudek nad svým mučitelem. Že to byli čeští vlastenci, jejichž mstitelská zbraň skosila tu nacistickou nestvůru, patří říci k nejpřednějším z čela celé smečky, že tento zástupce Himmlerův⁴⁸ posílaný vždy tam, kde bylo právě třeba zlomit terorem odpor, nebude už moci ohlásiti Führerovi: *Poslušně hlásím, že jsem rozkaz vykonal, a prosím o další.* To, čemu ušel v Norsku a ve Francii⁴⁹, jej stihlo na dlažbě naší Prahy.

A divnou, nekontrolovatelnou spojitostí představ – první myšlenka, která mi v tu chvíli šlehla hlavou, platí – panu Newsomovi⁵⁰ a jeho kategoriím, do nichž rozškatuľkoval obsazené národy. Co asi si říká právě teď, v tomhle okamžiku, když ti, které při svém prapodivném sortírování zastrčil až na konec zásuvky ve své škále prospojeneckého zaměření, bez sebemenšího pomyšlení na hrozné následky, kterým se vystavují, vyřídili zdaleka nejvyššího nacistického hodnostáře ze všech, jež až dosud postihla trestající ruka potlačených?

Tyto pocity hrdosti a pýchy prolínají první myšlenky, které zavířily hlavou po poslechu senační zprávy. A k nim se druží intenzivní přání, aby z toho nakonec ještě ten krvavý pes nevyvázl. Neboť DNB ohlásila o něco později, že byl Heydrich jen zraněn a že je mimo nebezpečí života. Teprve po chvíli, když to prvotní prudké trochu polevilo, začínají přicházet myšlenky další: Co oběti to zase bude stát? Kolik ubožáků ten hrdinný kousek zaplatí smrtí a koncentračními tábory? Nikdo se ani na okamžik neoddává naději, že by se to obešlo bez hrůzných německé pomsty. Zlověstné Frankovo varování hrozící střílením celých rodin dává tušit nejhorší. Vždyť nad celým okresem „Oberlandratu“ v Praze byl vyhlášen výjimečný stav.⁵¹

Ve Wingrave 28. května 1942

Celou noc jsem ani oka nezamhouřil. Převaloval jsem se sem a tam, několikrát jsem vstal, ale spánek ne a ne přijít. Se zhasnutím světla ty tam byly pocity hrdosti a pýchy nad hrdinnou odvetou českých vlastenců. A zbytečky radostného zadostiučinění byly cele pohřbeny pochmurnými představami hrůz, které se patrně už v těchto hodinách časného rána snášejí na naši nešťastnou zemi. Temno bezesné noci jako by už rdousilo hrdla nešťastných obětí, vyhlédnutých krvežíznivci pro nové pochody smrti.

Den v Londýně nestál za nic. Každou hodinu jsem volal do našeho rozhlasového oddělení, co nového se doslechli z pražského rozhlasu. Bylo nařízeno, aby se do zítřka do půlnoci přihlásili všichni, kdo se dosud nepřihlásili v pro-

44 Srov. depeši z 16. 5. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn II.*, s. 230–231.

45 Srov. ŠOLC, Jiří (ed.): *Edvard Beneš. Vzkyky do vlasti*, s. 126–137.

46 Státní tajemník u říšského protektora, vyšší vedoucí SS a policie v Protektorátu Čechy a Morava, SS-Obergruppenführer Karl Hermann Frank (1898–1946); srov. KUPPER, René: *Karl Herman Frank. Politische Biographie eines sudetendeutschen Nationalsozialisten*. R. Oldenbourg Verlag, München 2010, s. 268 ad.

47 Srov. PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu. 38 dní heydrichiády. Černé dny naší historie*. Vydavatelství a nakladatelství Plachý, Nové Sedlo u Lokte 2006, s. 8.

48 Reichsführer-SS a šéf německé policie Heinrich Himmler (1900–1945); srov. PADFIELD, Peter: *Himmler. Reichsführer SS*. Votobia, Olomouc 1996, s. 360–362.

49 Ke vztahu R. Heydricha k okupované Francii srov. KÁRNÝ, Miroslav: *Heydrichova cesta do Paříže (5. 5. 1942). Historie a vojenství*, 1992, č. 3, s. 95–107.

50 Americký novinář a reportér San Francisco Chronicle David Dunlop Newsom (1918–2008), později diplomat.

51 LINHARTOVÁ, Lenka – MĚŠTÁNKOVÁ, Vlasta – MILOTOVÁ, Jaroslava (eds.): *Heydrichova okupační politika v dokumentech*, s. 135.

tektorátě k pobytu. Kdo se takto nepřihlásí, bude zastřelen. Stejně tak bude zastřelen i ten, kdo by po 30. květnu u sebe nepřihlášené osoby přechovával. Popsali také už blíže, jak k atentátu došlo. Z líčení je zřejmo, že byl Heydrich skolen ranou z pistole včera v půl jedenácté, když zatačelo auto z jedné ulice v Libni. Oběma vlastencům, kteří čin provedli, se podařilo utéci a jejich popis není bohudíky nijak přesný. Zanechali však na místě jedno dámské kolo, dvě aktovky a plášť. Němci se usilovně snaží, aby jim přišli na stopu, a dali vystavit nalezené věci v jednom obchodním domě na Václavském náměstí.⁵²

Už je vidět, že z toho bude obrovská razie po českých zemích, doprovázená nejhroznějším terorem, jaký kdy naše země od počátku války zažila. Máme velké obavy, jak dopadnou všichni naši „skokani“. Už předtím hlásili, s jakými obtížemi získávají u nás pomoc, jak se lidé bojí teroru a prozrazení. Jak to bude nesmírně obtížné nyní. Sotva se jim může zdařit proklouznout při perlustraci, kdyby se nyní přihlásili na fingované dokumenty. A nepřihlásí-li se, kde najdou úkryt? Ještě štěstí, že už je pozdní jaro a budou se teď moci při nejhroznějším útěci do lesů.

Po návratu z Londýna zase obléháme rádio. Bohužel – naše předtucha se vyplnila. Noční pražské hlášení oznamuje první popravu. Nemůže však plně zachytit, kdo a kolik. Teprve před půlnocí je lépe slyšet tu smutnou novinu. Vyvrážili celou šestičlennou rodinu Stehlíkovu z Rokycan, i se zetěm Mareškou.⁵³ Prý poskytovali úkryt osobám, policejné nehlášeným, které se účastnily na činech nepřátelských říši.

Začali tedy bez prodlení. Jak dlouho budou řídit tentokráte?

Dnes má prezident narozeniny. Smutný to k nim dostal dárek.

Ve Wingrave 29. května 1942

Nových dvanáct poprav, tentokráte v Brně. Věrní své výhrůžce vyvrážují vždy hned celé rodiny.⁵⁴ Bestie! Heydrichův zástupce Dalüge⁵⁵ tedy zahajuje novou vlnu vraždění. Osud, který stihl jeho předchůdce, mu není dostatečnou výstrahou.

O stavu Heydrichově není spolehlivých zpráv. Vyskytly se zprávy, že je mrtev, jiné říkají, že byl operován.⁵⁶ Zdá se, že ho kulka zasáhla dobře.

Ve Wingrave 30. května 1942

Čtyřiačtyřicet nových mučedníků! Plných čtyřiačtyřicet lidí padlo v jediný den za oběť nacistickému běsnění. A to jsou jen oznámené popravu, nařízené „rozsudky“ stanných soudů.⁵⁷ Vyplňují ti vrazi svou hrozbu s příšernou doslovností. A skutečně vždy vyvrážují hned celé rodiny. Neuvěřitelná bestialita. Není odplaty dost strašné, kterou je za to postihnout.

Včera vydala k atentátu na Heydricha prohlášení naše vláda. Vyzvala všechny naše lidi, aby při sobě věrně stáli, pomáhali si v hrozném nebezpečí a opovrhli každým, kdo by porušil čest národa v hodinách zkoušky. Pohrozila, že neunikne trestu, kdokoli se potřísní spoluprací s nepřitelem.⁵⁸

Je to varování plně na místě. Němci se snaží všemožně přijít pachatelům na stopu. Nabízejí deset milionů odměny a protektorátní vláda se přidala jidášským obnosem stejně výše. Položili občanstvu pět otázek, které se dožadují přímého udavačství. Kdo prý zná osoby, které od spáchání atentátu nebyly viděny na svém dámském kole? U kterých osob je pohřešován letní plášť a sportovní čepice? U kterých osob byly viděny nalezené aktovky? Vyobrazení všech předmětů uveřejní v denních listech. A s dábelkou sugestivností oznamují, že se přijímají i sdělení třeba jen telefonická, a na přání přísně důvěrně.⁵⁹

52 Srov. IVANOV, Miroslav: *Atentát na Reinharda Heydricha*. Panorama, Praha 1979, s. 211–213. K přípravám a průběhu atentátu pak zejména JELÍNEK, Zdeněk: K problematice atentátu na Reinharda Heydricha. *Historie a vojenství*, 1991, č. 2, s. 65–100; ŠOLC, Jiří: Operace Anthropoid. *Historie a vojenství*, 1992, č. 2, s. 21–45; ANDREJS, Jaroslav: *Smrt boha smrti. Legendy a skutečnost kolem atentátu na Heydricha*. JOTA, Brno 1997; MACDONALD, Callum: *Úder z Londýna. Atentát na Obergruppenführera SS Reinharda Heydricha*. BB art, Brno 1997; BURIAN, Michal – KNÍŽEK, Aleš – RAJLICH, Jiří – STEHLÍK, Eduard: *Atentát. Operace Anthropoid 1941–1942*. MO ČR – AVIS, Praha 2002; KOKOŠKA, Stanislav: Jak byl proveden atentát na Heydricha? In: KOCIAN, Jiří – OTÁHAL, Milan – VANĚK, Miroslav (eds.): *Historie prožitá minulosti. K šedesátinám Oldřicha Tůmy*. ÚSD AV ČR – IMS FSV UK, Praha 2010, s. 105–115; BERTON, Stanislav (ed.): *Pannwitzova zpráva o atentátu na Heydricha*. Nakladatelství BVD, Praha 2011; JELÍNEK, Zdeněk: *Silver A*, s. 153–154, pozn. 62.

53 Srov. ANDREJS, Jaroslav: *Smrt boha smrti*, s. 254; PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 11.

54 Srov. tamtéž, s. 13.

55 SS-Oberstgruppenführer a generálplukovník policie Ing. Kurt Max Franz Daluge (1897–1946), po Heydrichově smrti do září 1943 zastupující říšský protektor pro Čechy a Moravu.

56 R. Heydrich byl operován hned po převozu do nemocnice na Bulovce. Srov. např. ANDREJS, Jaroslav: *Smrt boha smrti*, s. 218–222.

57 Srov. PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 13–14.

58 Srov. NĚMEČEK, Jan – ŠŤOVÍČEK, Ivan – NOVÁČKOVÁ, Helena – KUKLÍK, Jan – BÍLEK, Jan (eds.): *Zápisy ze schůzí československé vlády v Londýně II. (1942)*. Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR – Historický ústav Akademie věd ČR, Praha 2011, s. 351–352.

59 Srov. PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 17–18.

Našel by se skutečně v českém národě vyvrhel, který by byl schopen takové podlosti? A kdyby snad přece někoho zlákal těch dvacet milionů, byl by opravdu tak tupý, že by si proto chtěl zkrátit život na jeden či dva roky, po něž se snad ještě bude moci těšit ochraně Němců – která ostatně by mu sotva mohla i na tu dobu stačit, jak ukazuje případ Heydrichův?

Jak jsme to očekávali, vydala proti nám prohlášení protektorátní vláda⁶⁰ a ozval se i sám Hácha. Pokud bylo rozumět jeho stařecky skuhravému hlasu, mluvil tentokrát ještě odporněji než kdykoli předtím. Šel tak daleko, že vyhlásil *lži-presidenta Beneše jako veřejného nepřitele českého národa číslo jedna*. Kdyby prý jeho nebylo, byla by *naše vlast nejpožehnanější a nejklidnější zemí v Evropě*. Místo českého národa je v tomto velkém boji jediné po boku velkoněmecké říše, jejíž nepřátelé jsou také nepřáteli českého národa.⁶¹

Až budou jednou stát Hácha, Krejčí⁶² a ostatní před soudem národa, budou se honem hájit: *To my jen proto, že jsme musili. Němci nás k tomu donutili. A musili jsme to proto, abychom zachraňovali naše lidi před smrtí*. Pak se bude třeba jich zeptat: *Jak jste zachránili rodinu Stehlíkovou z Rokycan, kterou vyvraždili pro přechovávání lidí policejně nehlášených ještě dříve, než uplynula stanovená lhůta pro přihlášení? Jak jste zachránili rodinu Prokůpkovu z Prahy, rodinu Dostálovou z Kyjví u Prahy a všechny ty ostatní mučedníky popravené v posledních třech dnech, z nichž ze všech jistě ani jeden nemá co dělat s útokem na Heydricha? A jak to, že se vám nezdařilo vyrvat vrahům z rukou ani sedmnáctiletého Stehlíka, osmnáctiletého Vlastimila Zelce, Aloise Jírka a Vladimíra Pluha, hochy sotva škoole odrostlé?*⁶³

Ne, vaše obhajoba žalostně selže. Možná že se vám kdysi dařilo toho či onoho uchránit koncentráku. Ale za toho, koho jste uchránili, tam Němci vehnali jiného. Budete moci snad poukázat na jednotlivé případy, kdy se váš zákrok setkal s úspěchem, ale celkový počet obětí se tím nezmenšil, méně dobrých Čechů pro to bylo vybito, méně nebylo mučeno v žalářích. Za ty, které jste snad uchránili, byli obětováni jiní. Šlo to proto, že Němcům to bylo celkem jedno. Při jejich způsobu teroru nezáleží na tom, zavraždí-li nebo umučí-li Čecha X či Čecha Y nebo Z. Berou nazdařbůh. Je to sadističtější, mají z toho větší rozkoš a vědí, že to zastraší víc, než kdyby si vybírali jen ty, koho skutečně usvědčili z nepřátelských činů.

Ne, žádná taková obhajoba nepostačí.

Ve Wingrave 31. května 1942

[...] Osmnáct dalších vlastenců kleslo zase dnes pod mstivými německými výstřely.⁶⁴ [...]

Ve Wingrave 1. června 1942

Dvacet sedm dalších obětí, mezi nimi i spisovatel Vančura a universitní profesor Felber.⁶⁵ [...]

V Londýně 2. června 1942

[...] U nás zase padlo německým popravčím četám za oběť dvacet vlastenců.⁶⁶

V Londýně 4. června 1942

Heydrich dodělal!⁶⁷ Mstitelé tedy přece jenom mířili dobře. Snad je až škoda, že mířili tak dobře. Bylo by bývalo zasluženějším trestem, kdyby se byl musil v ochrnutí a bezmocnosti dívat, jak se jeho říše rozkládá, jak jeho gestapáky schytávají, jak on sám se řítí do propasti a zachází smrtí, do níž dovedl tolik tisíců svých odpůrců i lidí zcela nevinných. Bylo by mu bývalo patřilo prožít alespoň malý zlomeček hrůz, které připravoval druhým, sledovat, jak se mu pomalu ale jistě stahuje smyčka kolem hrdla.

A vraždění pokračuje. Včera a dnes dalších 47 padlých, mezi nimi i sekční šéf Evžen Syrovátka. Nacistickým vrahům padla za oběť i Herma Lančíková z Přerova, manželka přerovského starosty, který slouží v naší armádě v Anglii.⁶⁸ Tvrdě ho osud stíhá. Nejprve mu zde zastřelili syna – letce, když nešťastnou náhodou britská stíhačka sestřelila náš bombardovací letoun.⁶⁹ A nyní mu Němci odpravili i manželku. President mu posílá kondolenční dopis.

Chudák, takový poctivý dobrý moravský vlastenec.

President byl dopoledne u Edena.⁷⁰ [...]

60 Srov. tamtéž, s. 15–17.

61 Srov. tamtéž, s. 14–15.

62 Srov. tamtéž, s. 27–28.

63 Srov. tamtéž, s. 13–14.

64 Srov. tamtéž, s. 24.

65 Srov. ANDREJS, Jaroslav: *Smrt boha smrti*, s. 264; PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 26.

66 Srov. PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 26, 34.

67 Srov. ANDREJS, Jaroslav: *Smrt boha smrti*, s. 274–275.

68 Srov. PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 38.

69 Srov. PAJER, Miloslav: *Křídla míří na Německo. 311. československá bombardovací peruť v období svého působení u Velitelství bombardovacího letectva RAF. Svět křidel*, Cheb 1994, s. 197–198, 227.

70 K návštěvě u britského ministra zahraničních věcí Anthonyho Edena (1897–1977) srov. BENEŠ, Edvard: *Paměti (část II). Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství*. Orbis, Praha 1947, s. 303–304; OTÁHALOVÁ, Libuše – ČERVINKOVÁ, Milada (eds.): *Dokumenty*

V Londýně 5. června 1942

Z domova nám hlásí naši zpravodajové, že naprostá většina národa atentát na Heydricha schvaluje. Zapůsobilo to prý hodně zejména na inteligenci, která už začínala být nebezpečně lhostejnou. Atentát jim ovšem značně ztíží spojení se skupinou Jindrovou i s Úvodem.⁷¹

Ale ani v těžkých chvílích, které nyní ještě musí prožívat, nezapomínají naši spolupracovníci na místě nejnebezpečnějším na další výstavbu a soustředění podzemní práce. Až se situace uklidní, telegrafují prezidentovi, bude nutno, aby byla vašim zásahem odstraněna nemožná roztržičnost našeho konspirativního hnutí. Z malicherných osobních a zájmových příčin mezi sebou jednotlivé skupiny soupeří a často v nejlepším úmyslu spíše věci škodí než prospějí.

Prezident obědval s ministry Attleem⁷² a Daltonem⁷³. Odpoledne pak měl dlouhé jednání s Nicholsem⁷⁴ o svém novém⁷⁵ konceptu o právní kontinuitě. Jako Eden i Nichols se snaží nám pomoci. Cítí, [i] když to z loyality k Foreign Office nemůže přiznat, že máme pravdu, že Angličané k nám mají dluh, který přísluší splatit. Snad se do toho tedy v dohledné době přes [to] dobelháme. Odpravení Heydricha nám také hodně pomáhá,⁷⁶ i když to některé zdejší listy chtějí připisat k dobru – Němcům samotným! (Prý nikdo leč Němci sami nemohli vědět, kdy a kudy Heydrich pojede).⁷⁷

Podle náznaků z Prahy a Berlína se zdá, že Němci atentát připisují našim parašutistům. Že by už přišli na nějakou stopu?

Dalších 30 obětí, mezi nimi univ. profesor Bohumír Baxa.⁷⁸

Ve Wingrave 7. června 1942

[..] Němečtí vrazi si dnes dali oddech. Je neděle. A jako tomu bylo při pochodech smrti loňského roku po příchodu Heydrichově, v neděli „nepracují“. Ale jenom v neděli. Včera ubili třináct lidí.⁷⁹

Ve Wingrave 9. června 1942

[..] Včera a dnes zase 55 obětí, mezi nimi i prezident Statistického úřadu dr. Auerhahn.⁸⁰

Ve Wingrave 10. června 1942

Němečtí vrazi postříleli v obci Lidicích u Kladna všechny muže, ženy odvezli do koncentračních táborů a děti dali „na náležité vychování“!! Budovy v obci srovnali se zemí a jméno obce dali vymazat!! Prý proto, že v obci našli ilegální vysílačku, skladiště zbraní, protistátních tiskovin a zásob.⁸¹

Bože, jsme skutečně už ve dvacátém století? Jaká to strašná, slovy ani nepopsatelná bestiálnost zachvátila celý německý národ, když nejen že taková hrůzná zvěrstva páchá, ale ještě to do světa vyhlašuje? V zoufalé bezmocnosti zatínáme pěsti a modlíme se, aby jen co nejdříve přišlo osvobození – a nelitostná odplata.

A ani tato hromadná lidická vražda nestačila dát Němcům dosti krve. Jedenatřicet dalších vražd spáchali ještě dnes navíc podle rozsudků stanných soudů.⁸²

Včerejšího Heydrichova pohřbu v Berlíně se účastnil sám Hitler. Je vidět, jakou hodnotu tomu vrahovi připisovali.⁸³

Ve Wingrave 11. června 1942

[..] Prezident mi uložil, abych mu připravil koncept vládního usnesení a noty pro spojenecké vlády o zničení Lidic a hromadných popravách, kterým se Němci mstí za odstranění Heydricha. Přeje si, aby tam už bylo výslovně řečeno, které kategorie osob počínajíc Hitlerem činíme za tyto masakry osobně odpovědnými. A mám tam uvést též, že už

z historie československé politiky 1939–1943, I. Vztahy mezinárodní diplomacie k politice československé emigrace na západě. Edice Acta Occupationis Bohemiae & Moraviae, I. Academia, Praha 1966, s. 269; DEJMEK, Jindřich: Edvard Beneš. Politická biografie českého demokrata. Část druhá. Prezident republiky a vůdce národního odboje (1935–1948). Karolinum, Praha 2008, s. 336–337.

71 Srov. depeši z 4. 6. 1942 in: NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn II.*, s. 235.

72 Náměstek ministerského předsedy a ministr pro záležitosti dominií Clement Richard Attlee (1883–1967).

73 Ministr obchodu Hugh Dalton (1887–1962).

74 Mimořádný a zplnomocněný velvyslanec u čs. exilové vlády Philip Bouverie Bowyer Nichols (1894–1962).

75 Škrtnuto rukou.

76 Srov. BROWN, Martin David: *Jak se jedná s demokraty. Britské ministerstvo zahraniční a československá emigrace ve Velké Británii, 1939–1945.* BETA-DOBROVSKÝ – Ševčík, Praha – Plzeň 2008, s. 59.

77 Srov. diskusi na 55. schůzi čs. exilové vlády 29. 5. 1942 in: NĚMEČEK, Jan – ŠTŮVÍČEK, Ivan – NOVÁČKOVÁ, Helena – KUKLÍK, Jan – BÍLEK, Jan (eds.): *Zápisny ze schůzí československé vlády v Londýně II. (1942)*, s. 344.

78 Srov. PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 40–41.

79 Srov. tamtéž, s. 41.

80 Srov. tamtéž, s. 49.

81 Srov. oficiální zpráva in: *Lidice. Čin krvavého teroru a porušení zákonů i základních lidských zpráv.* Ministerstvo vnitra, Praha 1945, s. 13; SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa. Nacistická bezpečnostní policie v čes. zemích 1938–1945.* Naše vojsko – ČSPB, Praha 1986, s. 213–216.

82 Srov. PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 52.

83 Srov. ANDREJS, Jaroslav: *Smrt boha smrti*, s. 286–288.

zde připravujeme opatření, která by zajistila, aby nikdo z přímých i nepřímých viníků neunikl nejpřísnějším trestům.

Do málokteré práce, kterou mi kdy prezident svěřil, jsem se pustil s takovou vervou jako do přípravy konceptu těchto dvou dokumentů. Ještě před obědem jsem mu je odevzdal hotové.⁸⁴

V Aston Abbots 13. června 1942

Lidická tragédie má obrovský ohlas po celém svobodném světě. Nic až dosud nedovedlo otevřít oči všem, kdo ještě měli v hloubi duše pro Němce tu či onu omluvu, jako tato příšerná německá pomsta na české vesnici. Nic z toho, čeho se až dosud Němci dopustili – a co toho je! – nedovedlo zapůsobit tak tvrdě a bezprostředně. Lidice nejsou prvou vesnicí, kterou Němci zničili, hrdinní lidičtí muži nejsou prvými obyvateli, kteří byli hromadně postřeleni z německé msty. V Rusku i v Jugoslávii už se děly a dějí věci neméně hrozné a německý běs se tam dopouští zvrstev nepopsatelné příšernosti. Ale to vše je tu, ať právem či neprávem, považováno jako vysoce odporné a trestuhodné excesy brutální německé soldatesky v zápalu války. Nyní však Němci poprvé srovnali se zemí osadu, ležící hluboko v týlu, v zemi, kudy válka ani vůbec neprošla, v zemi, kterou přece Němci považují nikoli za obsazené nepřátelské území, nýbrž za součást říše. V zemi, o níž tvrdí, že se dobrovolně včlenila do říše, a o níž donedávna vytrubovali do světa, že žije v klidu a spokojenosti pod ochranou mocného Führera, nepřejíc si ani nic lepšího.

Ba světové rozhořčení dospělo takového vrcholu, že byl v kanadském senátu vznesen návrh, aby se na každý takový další akt brutality, jakým bylo zničení Lidic, odpovědělo bombardováním jedné vesnice německé. A senát s návrhem vyslovil souhlas. [..]

Kéž by to jen bylo lze uskutečnit. Ale obávám se, že by se ve Westminsteru podobnému podnětu dostalo jiného přijetí než v senátu kanadském. Britové nemají pro takové věci bohužel pochopení. Mají svůj bombardovací program a nic je nepřiměje, aby se od něho odchýlili. **Vždyť nepodnikli retorsní nálety ani za sebebarbarštější bombardování svých měst.**⁸⁵ Popravly pokračují. Včera a dnes padlo dalších 42 vlastenců.⁸⁶ Jako důvod odsouzení hlásili Němci u lidí, které zastřelili včera, že prý poskytovali úkryt „padákovým agentům“. Je to lež – nebo opravdu přišli na stopu některým z našich „skokanů“? Máme vážné obavy.

Byl vyslán prezidentův projev do vlasti. President jím ohlásil též, že na všechny ty, kdo se tak hrozně na našem lidu provinili, bude uplatněn osobně náš vojenský trestní zákon a trest smrti. Ujistil trpící národ, že se v stíhání těchto zločinů nezastavíme před ničím a vyžádáme si je k provedení spravedlnosti, ať by utekli kamkoli.

Poprvé také v tomto svém projevu už veřejně odsoudil Háchu a jeho t.zv. vládu. Dlouho si prezident ukládal rezervu, znovu a znovu odsunoval tu smutnou nezbytnost veřejného Háchova odsouzení. Ale po tom všem, co se stalo, shledal, že už dále nemůže a nesmí mlčet, nemůže a nesmí se spokojit jen s varováním nepřímým, nýbrž musí volat k tvrdé odpovědnosti otevřeně a přímo. [..]⁸⁷

V Aston Abbots 15. června 1942

Přece snad bude možno něco udělat, abychom Němce odstrašili od opakování lidického barbarství! Na včerejším obědě u krále mluvil prezident o věci s Churchillem⁸⁸ a tento naznačil, že by snad některý druh represálií bombardováním několika německých bezbranných osad s udáním důvodu byl možný. Projevil ochotu předložit věc válečnému kabinetu. Hned po návratu z Buckinghamského paláce připravil prezident pro Churchilla dopis, kde vyslovil vděčnost za jeho pochopení a ujistil ho, že britské odvetné bombardování dvou až tří německých osad, při čemž by byl zároveň důvod bombardování udán, by bylo nejen velkým povzbuzením pro náš lid, ale že by to jistě donutilo Němce k tomu, aby se alespoň trochu umírnili ve svém vraždění. Okamžitě jsem dal poslat dopis po zvláštním poslu z Aston Abbots do Londýna.

Němci jsou zuřiví, že se jim přes veškeré jejich úsilí nezdařilo přijít původcům atentátu na stopu, že se dosud nevyskytl nikdo, kdo by se dal lákat vysokou částkou slíbeného jídáského groše. Přikročili proto k dalšímu kroku. V sobotu vydali vyhlášku, *že na údaje, jež jsou s to přispět k objasnění atentátu na SS Obergruppenführera Heydricha, se nevztahuje pohrůžka zastřelením, jestliže budou sděleny nejpozději do 20. hod. dne 18. června 1942.* Kdo by se po tomto termínu o podobných okolnostech dozvěděl, musí je oznámit do nejbližších 24 hodin. *Kdo splní tuto povinnost hlášení, lákají němečtí darebáci, dostane přiměřenou odměnu. Kdo se naproti tomu prohřeší proti povinnosti hlášení, bude se svou rodinou zastřelen.*⁸⁹ A včera přišel k mikrofonu i pan Hrubý⁹⁰, aby to potvrdil. *Vláda se*

84 Srov. OTÁHALOVÁ, Libuše – ČERVINKOVÁ, Milada (eds.): *Dokumenty z historie československé politiky 1939–1943, I.*, s. 275–276.

85 Škrtnuto rukou.

86 Srov. PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 70.

87 Srov. tamtéž, s. 64–69.

88 Sir Winston Leonard Spencer-Churchill (1874–1965), premiér vlády Spojeného království. Srov.: BERÁNEK, Jaroslav (ed.): *Poznámky tajemníka britského kabinetu z 2. světové války*. In: *Historie a vojenství*, 2006, č. 1, s. 101

89 Srov. PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 70.

90 Ministr zemědělství a lesnictví protektorátní vlády Adolf Hrubý (1893–1951); srov. TOMÁŠEK, Dušan – KVAČEK, Robert: *Obžalována je vláda*. Themis, Praha 1999, s. 74.

zaručila, dušoval se, že ten, kdo přivede na stopu pachatelů, dostane milost, třeba byl vinen. Ručíme za něho i za jeho rodinu všichni členové vlády svým slovem i svým životem.⁹¹ Jako kdyby t.zv. protektorátní vláda vůbec nějaké slovo měla!

V Londýně 17. června 1942

President dnes předsedal mimořádné ministerské radě, která přijala jednomyslně usnesení o přísném potrestání všech pachatelů, návodců, pomocníků a jinakých účastníků německých zločinů, které jsou u nás páchány.⁹²

Ohlas lidické tragédie je ve světě stále silný a odevšad nám docházejí zprávy, jak silně ten německý zločin otřásl svědomím světa. [...]

Ve Wingrave 18. června 1942

Pražský rozhlas vysílal večer zprávu, že byli dnes ráno zastřeleni v jednom pražském kostele, kde se ukrývali, původci atentátu na Heydricha. Jsou to prý *příslušníci české národnosti, kteří byli spuštěni k provedení atentátu v protektorátě s britských letounů*. A prý se Němcům podařilo zneškodnit i blízký kruh jejich pomahačů.⁹³

Nevěřím tomu. Vypadá to všechno na to, že Němci původce atentátu nevypátrali a chtějí krýt svůj ústup. Vždyť ani neuvádějí jména těch, které, jak tvrdí, dostihli a zastřelili. Ale budiž. Alespoň snad už ustane ten hrozný teror, ty denní pochody smrti. Už několik dní nejsou hlášeny žádné popravy.

Ptal jsem se presidenta, co tomu říká. Nemůže si prý zatím utvořit žádný úsudek, dlužno vyčkat bližších zpráv. [...]

Ve Wingrave 20. června 1942

Němci oznámili několik dalších podrobností o dopadení původce atentátu na Heydricha. Byli prý přistiženi v kostele sv. Karla Boromejského v Praze, kde se už před tím ~~po měsíce~~⁹⁴ skrývali. Ale jména zastřelených stále neohlašují. Asi si je ještě nestabilně vymyslet.⁹⁵

Podle berlínského rozhlasu byl popraven generál Eliáš.⁹⁶ Co asi musil všechno zkusit, ubožák, za tu dobu od odsouzení do popravy!

Docházejí nové a nové dopisy, svědčící o tom, jak silně zapůsobily poslední události u nás na britský cit a jak nesmírně posílily v této zemi protiněmeckou náladu a jak mocný průlom učinily do posic nemalých stále ještě skupin zdejších germanofilů a stoupenců „měkkého míru“. Jeden pisatel se dokonce zlobí na presidenta, že je tak mírný na Hitlera, že ho chce dát jen zastřelit. Lepší by prý bylo hnát ho nahého do Whitechapelu uličkou jednoho tisíce židů s obušky.

V Londýně 22. června 1942

Himmler podal včera podrobnou zprávu o dopadení původců atentátu!⁹⁷ Podle jeho verze zabili Heydricha parašutisté Jan⁹⁸ Kubiš a Josef⁹⁹ Gabčík, kteří seskočili u Plzně v prosinci 1941.¹⁰⁰ U Poděbrad prý pak tentýž letoun ještě shodil jiné parašutisty – mezi nimi Josefa Valčíka, který prý byl rovněž zastřelen.¹⁰¹ Němci jim přišli na stopu 17. června, když prý z *řad českého obyvatelstva došlo tajně státní policii několik cenných udání*. Vypátrali je pak, jak tvrdí, *za pomoci českých parašutistů, kteří se dobrovolně vzdali*, v jejich skrýši v kostele sv. Karla Boromejského, kde je spolu s jinými parašutisty ukrývali kněží. Došlo zde k regulérní bitce, při níž se parašutisté bránili pistolemi a ručními granáty. Kubiš a Gabčík byli při tom zabiti spolu s několika jinými parašutisty.¹⁰²

91 Srov. PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 70–71.

92 Srov. NĚMEČEK, Jan – ŠŤOVÍČEK, Ivan – NOVÁČKOVÁ, Helena – KUKLÍK, Jan – BÍLEK, Jan (eds.): *Zápisy ze schůzí československé vlády v Londýně II. (1942)*, s. 382–390.

93 Srov. PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 80.

94 Přeškrtnuto rukou.

95 Přeškrtnuto rukou.

96 Srov. KVAČEK, Robert – TOMÁŠEK, Dušen: *Generál Alois Eliáš. Jeden český osud*. Epoque, Praha 1996, s. 102.

97 H. Himmler zjevně medializoval vybrané informace ze zprávy o vyšetřování atentátu z 18. 6. 1942. Srov. ČVANČARA, Jaroslav: *Heydrich*, s. 208 ad.

98 Přeškrtnuto rukou.

99 Přeškrtnuto rukou.

100 Příslušníci operační skupiny ANTHROPOID rt. Jan Kubiš (1913–1942) a rt. Josef Gabčík (1912–1942); srov. REICHL, Martin: *Cesty osudu. Životní příběhy československých parašutistů, vycvičených v letech 1941–1945 ve Velké Británii*. Svět křidel, Cheb 2004, s. 16–23; VARSÍK, Milan J.: *Kto ste, Jozef Gabčík*. Mladé letá, Bratislava 1973.

101 Příslušník operační skupiny SILVER A rt. Josef Valčík (1914–1942); srov. REICHL, Martin: *Cesty osudu*, s. 32–35; KUBÁNEK, Petr: *Dal signál k atentátu na Hendricha. Životní příběh parašutisty Josefa Valčíka*. Nakladatelství UHER, Uherské Hradiště 1993. Podle editora Vojtěcha Šustka nebyl J. Valčík přítomen útoku na R. Heydricha. Srov. JELÍNEK, Zdeněk: *Silver A*, s. 153, pozn. 62.

102 Srov. ANDREJS, Jaroslav: *Smrt boha smrti*, s. 331–345; SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa*, s. 217–218; MACDONALD, Callum: *Úder z Londýna*, s. 222–226.

Je to možné, že by takhle verše odpovídala pravdě? Je možné, že by se mezi našimi „skokany“ byla našla bezecná sketa, která by byla zradila své kamarády? Ne, není to možné. Vždyť se zde přece každý hlásil dobrovolně a i po výcviku měl právo i v poslední chvíli před nástupem do letounu, který ho měl u nás vysadit, prohlásit, že se na svůj těžký úkol necítí.

Vzpomínám, jak právě někdy před tou dobou, o níž se Himmler zmiňuje jako o dni seskoku, plukovník Moravec s sebou přivedl jednoho rána na Grosvenor Place několik mládenců v civilu, s nimiž jsem v programu nepočítal.¹⁰³ *Jdou na dalekou cestu a jdou se s prezidentem rozloučit*, prohodil ke mně na vysvětlenou a vzápětí je vzal s sebou k presidentovi. Viděl jsem je jen chvíli, jak seděli na pohovce v mé pracovně, čekajíce, až je plukovník Moravec zavolá k presidentovi. Byli, tuším, tři nebo čtyři. Vypadali tak prostě, dohodně, dobrosrdečně a klidně. A jeden z nich se mi zdál být spíš chlapcem než vojákem, natož parašutistou, odhodlaným na všechno a odjíždějícím přímo do lůna toho pekla.

Že by to byli bývali Gabčík, Kubiš a Valčík? Neptal jsem se tehdy na nic, věda, že je to tajemství, o němž mi nepatří vyzvídat. A odolal jsem pokušení i dnes. Ale jak jsem s prezidentem o věci mluvil, nabyl jsem neklamného dojmu, že jména, která Himmler uvedl, jsou mu dobře známa. Objevili tedy němečtí vrazi opravdu skryš části našich parašutistů. A sotva lze pochybovat o tom, že to byli skutečně Gabčík a Kubiš, kteří Heydricha odpravili ve spolupráci s naším podzemním hnutím doma.

Ale že by byl někdo z nich zradil, tomu i přesto nevěřím. Asi si Němci, jak to mají ve zvyku, smíchali kusy pravdy s kusy nejhrubší lži. Chtějí ukázat, jak s nimi Češi spolupracují a jak jim pomohli vypátrat pachatele, chtějí dovést, že to jsou parašutisté, které do Čech spouštíme, kdo páchají „zločiny proti říši“, kdežto jinak by žil český národ v nejpnější spokojenosti v německém náručí. A asi také předstíráním, že se několik parašutistů dopustilo zrady, chtějí nahnat předem strachu a nejistoty všem těm, které bychom chtěli napříště domů poslat. [...]

Ve Wingrave 23. června 1942

[...] Přesto, že tedy pachatelé atentátu na Heydricha byli, jak Němci tvrdí, nalezeni a zastřeleni, jdou popravy neztenčenou měrou dál. Odsuzují k smrti nejen stanné soudy u nás, ale odsuzují k smrti Čechoslováky i německé Landgerichte.¹⁰⁴ Mezi popravenými je i kolega Šrom ze zahraničního ministerstva.¹⁰⁵ Vůbec si Němci vybírají své oběti ponejvíce mezi inteligencí a bývalými důstojníky. Vědí proč. Je to zcela v jejich plánu udělat z Čechů národ otroků, kteří by jen pro Němce dřeli.

V Londýně 25. června 1942

President obědval s Edenem na Downing Street. Byli tam i ministr Ripka¹⁰⁶ a vyslanec Nichols. Hlavním thematem rozhovoru – co jiného než ta věčná a tolik otřepaná otázka odůznání Mnichova. [...] ¹⁰⁷

Odpoledne tu byl Jaksch.¹⁰⁸ Právě když seděl u prezidenta, telefonovali mi z Fursecroftu zprávu o novém hrozném zvěrstvu, které u nás Němci spáchali: o barbarském zničení osady Ležáků. Hlásilo to prý¹⁰⁹ právě budapeštské rádio. Obyvatelstvo obce prý ukrývalo parašutisty, kteří měli vedoucí úlohu při případě atentátu na Heydricha.¹¹⁰ Hned jsem šel tu tragickou zvěst presidentovi ohlásit. Jaksch při tom seděl jako skropený a díval se upřeně do země.¹¹¹ [...] ¹¹²

103 Srov. přehled návštěv u prezidenta E. Beneše (HIA, Collection Edward Taborsky, box 3), ve kterém je uvedena návštěva plk. Moravce z 19. 12. 1941 v 15.15 hod., ovšem s exponentem sovětské rozvědky plk. F. A. Čičajevem. K návštěvě parašutistů viz MORAVEC, František: *Špión, jemuž nevěřili*, s. 288; MACDONALD, Callum: *Úder z Londýna*, s. 151 (odkazuje na E. Táborského). V této souvislosti jsou zajímavá svědectví citovaná in: ŠOLC, Jiří: *Ve službách prezidenta*, s. 158.

104 Srov. PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 99.

105 Srov. tamtéž, s. 89.

106 Státní tajemník ministerstva zahraničních věcí v Londýně PhDr. Hubert Ripka (1895–1958).

107 Srov. BENEŠ, Edvard: *Paměti (část II)*, s. 304 ad.; VONDROVÁ, Jitka: *Češi a sudetoněmecká otázka, 1939–1945. Dokumenty. Ústav mezinárodních vztahů*, Praha 1994, s. 172, pozn. 1.

108 K návštěvě vrcholného představitele sudetoněmeckých sociálních demokratů Wenzela Jaksche (1896–1966) u prezidenta E. Beneše srov. tamtéž, s. 169, pozn. 5.

109 Přeškrtnuto rukou.

110 Srov. JELÍNEK, Zdeněk: *Operace Silver A*, s. 124, 128–132; SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa*, s. 218–220.

111 Srov. poválečnou reflexi in: JAKSCH, Wenzel: *Cesta Evropy do Postupimi. Vína a osud v podunajském prostoru*. Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, Praha 2000, s. 256–258.

112 Jedna ze zpravodajských informací zpracovaná II. odborem MNO za červen 1942 kromě prezentace sporů o nástupnictví po R. Heydrichovi uváděla: 3./ Útok na Heydricha /jemuž padl za oběť i řidič auta/ působil zřejmě na vedoucí činitele dnešního Německa jako hrozné memento. Smrt Heydricha představuje totiž první případ násilného odklizení čelné osobnosti režimu rukou jinou než parťajní vnitřní justice. Ihned po atentátu Hitler nařídil, aby se všem vysokým osobnostem strany, počínaje Gauleitry, dostalo tělesné

Ve Wingrave 3. července 1942

[...] U nás „blahosklonně“ Němci zrušili civilní výjimečný stav. Ale stanné soudy budou pokračovat v odsuzování trestných činů, spáchaných v přímé souvislosti s atentátem na SS Obergruppenführera Heydricha.¹¹³ A navíc se zavádí novým Daluegovým nařízením trest smrti pro každého, kdo poskytuje jakoukoliv pomoc nebo i jen opomine ohlásit osobu, o níž ví nebo i jen podle okolností musí mít za to, že má účast na podniku nepřátelském říši. Aby pak nebylo omylu, prohlašuje se za takové „okolnosti“ i to, že dotyčná osoba nemá řádný osobní průkaz.

Jinými slovy: Ve vraždách se pokračuje nerušeně dále. Podle hlášení budapeštského rozhlasu odsoudily stanné soudy v Praze a Brně včera a předevčírem k smrti celkem 264 osob.¹¹⁴

Moravec¹¹⁵ také ohlásil zřízení „národního soudu“, který vynese rozsudky nad zrádci národa, kteří jsou v žoldu nepříteli.¹¹⁶ A podle zpráv z Budapešti prý vydali Němci nařízení, kterým odnímají protektorátní státní občanství 87 občanům, kteří před třemi lety utekli do ciziny. To nás to bude strašně mrzet!

V Londýně 9. července 1942

V „Der neue Tag“ z 24. června, který nám došel v těchto dnech, se dočítáme, že v Ležákách byli zastřeleni všichni dospělí obyvatelé. Tedy nejen muži, nýbrž zde už i ženy! Osada byla „dem Erdboden gleichgemacht“, ježto prý skrývala parašutisty, kteří se vedoucím způsobem účastnili na přípravě atentátu na Heydricha, a pokoušela se je skrýt před policejním zákrokem. Účastnil se toho i úředník četnictva, který měl nad Ležáky dohled a který unikl zatčení tím, že spáchal sebevraždu.¹¹⁷

Jaký zářný příklad národní solidarity dala ta malá hrdinná osada na Chrudimsku! Stejně krásný jako před tím Lidice, o jejichž případu se dočítáme další drásající podrobnosti z výtisku Českého slova z 19. června, které nám rovněž došlo v minulých dnech. *Obyvatelstvo bylo nejprve dotazováno na všechny podezřelé okolnosti, píše v listě jídášský úvodníkář. Je nutno zdůraznit, že v tomto vyšetřování žádný z obyvatelů nepřiznal, že by něco věděl o úkladech proti Říši a novému řádu. Všichni mlčeli, i když jim bylo známo, co je čeká za toto nesprávné jednání. Při prohlídce nalezla se potom tajná vysílačka, balíky štvavých letáků, třaskavin a obrovské množství obhospodařovaných potravin, zejména tuku. V každém domku něco takového bylo. Kromě toho bylo neklamně zjištěno, že synové z vesnice slouží v žoldu ničemné emigrantské chásky v Londýně. Nedovolené zbraně a střelivo bylo dokonce tak rafinovaně ukryto, že i po důkladné prohlídce, když byla obec zapálena, na jednom místě skrytý materiál vyletěl do povětří.*¹¹⁸

Jak se proti hrdinství těch prostých obyvatel Lidic a Ležáků, beroucích na sebe raději obět nejvyšší, než by zradili, jak se vyjímá proti morálnímu skrčenectví pánů z vlády a z Národního souručenství! Jaká to hluboká propast zeje mezi prostým tím ležáckým lidem, četníkem, který raději volil smrt, než by poskvrnil svou čest, a mezi takovým Krejčím¹¹⁹, Hrubým či ostatními, kdo neváhali apelovat k nejnižším instinktům, aby sliby tučné odměny, beztrestnosti a diskretnosti pomohli Němcům dopadnout statečné mstitele naší potupy. Ne, nesmíme dopustit, aby se jednou z toho ti pánové mohli vykličkovat. Ne pro jejich nečestné životy. Ale protože bychom jako národ nebyli hodni těch našich velkých mučedníků. [...]

V Londýně 14. července 1942

Dnes se u nás konal tklivý obřad – president republiky odevzdal do rukou ministerského předsedy válečný kříž, který udělil obci Lidicím. Téměř zároveň došla pak zpráva, že dnem 12. července vznikly nové Lidice – ve Spojených státech. [...] ¹²⁰

V Aston Abbots 23. července 1942

Konečně máme zprávu o několika podrobnostech z dopadení našich parašutistů v Praze. Bylo jich ten den zabito v kostele Karla Boromejského čtrnáct. Hasiči nejprve zatopili kryptu kostela vodou a pak tam byly hozeny granáty. U zabitých našli pak seznamy lidí, u nichž nalézali úkryt, což vedlo též ke zkáze Lidic a Ležáků.¹²¹

stráže. Tato je má hlídati, jakmile opustí soukromé obydlí a úřední místnosti. HIA, Collection Edward Taborsky, box 9, folder Reports from Germany 1942.

113 Srov. PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 133.

114 Srov. tamtéž, s. 114, 116.

115 Ministr školství a osvěty protektorátní vlády Emanuel Moravec (1893–1945); srov. PERNES, Jiří: *Až na dno zrady*. Themis, Praha 1997, s. 184 ad.

116 Srov. PLACHÝ, Zdeněk: *Protektorát proti Londýnu*, s. 132.

117 Srov. *Der neue Tag*, 24. 6. 1942, s. 1.

118 *České slovo*, 19. 6. 1942, s. 1.

119 Ministerský předseda protektorátní vlády prof. JUDr. Jaroslav Krejčí (1892–1956); srov. TOMÁŠEK, Dušan – KVAČEK, Robert: *Obžalována je vláda*, s. 80–81.

120 Srov. *Lidice*, s. 89.

121 Zpráva z prozatím neznámého zdroje evidentně nebyla přesná.

Popravy se konají denně na střelnici v Kobylicích. Přijedou tam vždy tři velká vojenská auta. Ve dvou jsou popravení čtyři, v třetím odsouzení. Jsou rozestaveni a salvami postříleni. Zatýkáni je širokého rozsahu, zatýká se ve dne v noci, doma i v úřadě, nejvíce inteligence a důstojnictvo.¹²²

V Aston Abbots 2. září 1942

V Mexiku přezvali jednu osadu na Lidice a slavnosti se účastnil osobně i mexický prezident Camacho.¹²³ [...] Je to opravdu úžasné, jak tragedie Lidic pohnula světem.

Ve Wingrave 4. září 1942

[...] D.N.B. hlásí, že Němci popravili biskupa pravoslavné církve Gorazda¹²⁴, stařešinu Sonnenwenda¹²⁵, kaplana dr. Petreka¹²⁶ a faráře V. Čikla¹²⁷ z kostela Karla Boromejského, poněvadž prý skrývali v kostele a živili útočníky na Heydricha a pět dalších parašutistů. Jejich jména budou zaznamenána do předních řad krásných hrdinů této veliké války.

Ve Wingrave 18. října 1942

Němci zavřeli příbuzné vedoucích osob v Londýně! Oznámil to K. H. Frank v projevu, který proslovil při přejmenování jednoho pražského nábřeží na nábřeží Reinharda Heydricha. Zbabělé skety! Bezmocni proti nám a vidouce marnost své námahy proti účinnosti naší propagandy, chtěli by nám svázat ruce tím, že pozavírají naše příbuzné. Dobře vědí, kde je naše bolavé místo.

Ale nesmíme ani na chvíli dát najevo, že máme o naše drahé strach, nesmíme ani slovem projevít slabost. Jen vyvoláme-li u Němců dojem, že nás to ani o stéblo neodchýlí od směru naší dosavadní práce, jen tím můžeme našim drahým pomoci v jejich těžkém údělu. Jakmile bychom v této kritické chvíli jen trošinku zakolísali, zaváhali, bylo by to jen horší. To by pak Němci se sadistickou rafinovaností sobě vlastní teprve rozehráli na plno celou tu svou ďábelskou škálu mstivosti. Shledají-li, že jejich hrozba námi nepohne, je naděje, že toho nechají. [...]

V Aston Abbots 2. prosince 1942

Plukovník Moravec přišel dnes se zářícím obličejem. Podařilo se mu zase navázat rozhlasové spojení s domovem, které bylo rozrušeno. Ozvala se skupina Barbora, kterou jsme vypravili do vlasti v říjnu.¹²⁸ Zřejmě navázala spojení se Šípem¹²⁹ a Jindrou (sokolská organizace)¹³⁰ a Bartošem (vojenská organizace).¹³¹

Je to velká novina, zejména dnes, kdy nastal konečný obrat ve válce a Rusové zahájili ofenzivu, která, jak pevně věříme, se už nezastaví. [...]

pg

122 K obětem druhého stanného práva srov. SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa*, s. 223–226.

123 Srov. *Lidice*, s. 90.

124 Pravoslavný biskup Gorazd, světským jménem Matěj Pavlík (1879–1942); srov. ŠUVARSKÝ, Jaroslav: *Biskup Gorazd. 1879–1979*. Metropolitní rada pravoslavné církve v ČSSR, Praha 1979, s. 227–228.

125 Předseda Sboru starších pravoslavné církevní obce v Praze Jan Sonnevend (1880–1942); srov. FIEDLER, Jiří: *Atentát 1942*. JOTA, Brno 2002, s. 128–129.

126 Pravoslavný kněz ThDr. Vladimír Petřek (1908–1942); srov. ŠUSTEK, Vojtěch: *Zlato se čistí v ohni. O životě, oběti a smrti pravoslavného kněze ThDr. Vladimíra Petřka, jeho rodičů a sourozenců*. Návrat domů, Praha 2008, s. 64–66.

127 Pravoslavný farář Václav Alois Čikl (1900–1942); srov. FIEDLER, Jiří: *Atentát*, s. 42; KRÁČMAR, Čestmír: *Panychida za statečné*. Ústřední církevní nakladatelství, Praha 1989, s. 57, 67.

128 Předčasný optimismus přednosty II. odboru MNO způsobilo předchozího dne navázané spojení s operační skupinou ANTIMONY (radiostanice BARBORA), vysazenou 24. 10. 1942. Srov. ŠOLC, Jiří: *Smrt přála statečným. Osudy doc. Vladimíra Krajiny a jeho spolupracovníků v českém domácím odboji za druhé světové války*. Vyšehrad, Praha 1995, s. 58–59, 101–102; TICHÝ, Antonín: *Nás živé nedostanou. Historie parašutistické skupiny Antimony*. Severočeské nakladatelství, Liberec 1969, s. 81–95; UHLÍŘ, Jan B.: *Zánik desantu ANTIMONY. Historie a vojenství*, 2006, č. 1, s. 53–55.

129 Operační skupině ANTIMONY se opravdu podařilo s Vladimírem Krajinou (Šíp) nakrátko spojit. Srov. ŠOLC, Jiří: *Smrt přála statečným*, s. 81–85; KRAJINA, Vladimír: *Vysoká hra. Vzpomínky* (2. doplněné vydání). Nakladatelství Eva – Milan Nevole, Praha 2004, s. 106–107.

130 II. odbor MNO netušil, že sokolská odbojová struktura byla destruována represí nacistického bezpečnostního aparátu po atentátu a prof. Ladislav Vaněk (Jindra) byl 4. 9. 1942 dopaden Gestapem. KOKOŠKA, Stanislav: *K osudům vzkazu prezidenta Beneše do vlasti z 26. 11. 1941*, s. 115.

131 Ještě na sklonku roku 1942 přežívala v Londýně iluze, že velitel operační skupiny SILVER A npor. Alfred Bartoš (nar. 1916) přežil represe po atentátu (přítom spáchal sebevraždu a zemřel již 22. 6. 1942). Srov. JELÍNEK, Zdeněk: *Silver A*, s. 124–126; je pravděpodobné, že II. odbor MNO byl ovlivněn německou depeší z 8. 7. 1942 se zjevnou snahou o zahájení rádiové protihry. Srov. NĚMEČEK, Jan: *Libuše volá Londýn II.*, s. 237.